

בית הדין הארצי לעבודה

עב"ל 11-03-34492

ניתן ביום 04 דצמבר 2012

המערער

רחמים שמואלי

-

המשיב

המוסד לביטוח לאומי

בפני הנשיאה נילי ארד, סגן הנשיאה השופט יגאל פליטמן, השופט אילן סופר
נציג ציבור (עובדים), מר שלום חבשוש, נציג ציבור (מעבידים), מר יורם בליזובסקי

בשם המערער – עו"ד אשר אביטן

בשם המשיב – עו"ד ענבל לש

פסק דין

השופט אילן סופר

1. לפנינו ערעור על פסק דינו של בית הדין האזורי בירושלים (השופטת יפה שטיין ונציגי הציבור גב' שרה פנסו ומר אילן לוי; בי"ל 11722-08), אשר דחה תביעתו של המערער להכיר במחלת הריאות ממנה הוא סובל כ"פגיעה בעבודה", כמשמעותה בחוק הביטוח הלאומי [נוסח משולב], התשנ"ה – 1995 (להלן: "החוק").

התשתית העובדתית

2. המערער יליד שנת 1955, התחיל לעבוד כמכונאי מטוסים במפעלי בית שמש בשנת 1978. בשנת 2007, ולאחר שהופנה לרופאה תעסוקתית, עבר לעבוד בעבודה פקידותית ולא עבד יותר כפועל ייצור. במהלך שנות עבודתו נחשף המערער לחומרים הבאים: MEK – בתדירות יומית באמצעות בד הספוג בחומר זה; אסבסט – גג האולם בו עבד התובע היה עשוי מחומר זה; ספירט – ETHANOL – וכן ISOPROPYL ALCOHOL (סוגי אלכוהול לניקוי) בתדירות מועטה במהלך עבודתו, באמצעות בד הספוג בחומר זה; ויית ספירט

בית הדין הארצי לעבודה

עב"ל 11-03-34492

– בתדירות יומית באמצעות ריסוס; אצטט – בתדירות מועטה באמצעות בד הספוג בחומר זה; סגסוגת ניקל – בתדירות גבוהה; אלומיניום; פלדת פחמן; טיטניום.

המערער סובל ממחלת ריאות כרונית.

3. תביעת המערער, להכיר במחלתו הריאתית כמחלת מקצוע, נדחתה על ידי המשיב (להלן: "המוסד"), מן הטעם שלא הוכחו התנאים להכרה במחלת המערער כמחלת מקצוע או על דרך תורת המיקרוטראומה וכי מחלתו התפתחה כתוצאה ממחלה טבעית.

ההליך בבית הדין האזורי

4. בהסכמת הצדדים מונה מומחה רפואי על מנת שיחווה דעתו בשאלת הקשר הסיבתי בין מחלת הריאות של המערער לבין תנאי עבודתו. בית הדין מינה את פרופ' וינר פלטיאל כמומחה רפואי מטעם בית הדין, וביקש ממנו להשיב על השאלה האם יש קשר סיבתי בין חשיפתו של המערער לחומרים אשר פורטו לעיל במהלך עבודתו - לבין מחלתו.

5. פרופ' וינר שלל בחוות דעתו קיומו של קשר סיבתי בין מחלת המערער לבין תנאי עבודתו. הוא פירט בחוות דעתו כיצד הגיע למסקנה זו:
 "אין ספק שלמר שמואלי יש ברונכאקטזיס בדרגה קשה עם פגיעה משמעותית בתפקוד הנשימתי. נשאלת השאלה אם קיים קשר בין מחלתו של מר שמואלי ושאיפה של גזים או חלקיקי מתכת אליהם היה חשוף במקום עבודתו.

ברונכאקטזיס מאובחנת בשכיחות הולכת וגדלה בעולם המערבי... קביעת סיבת הברונכאקטזיס אצל החולה האינדיבידואלי יכולה להיות משימה קשה. ב 50-80% מהמקרים לא מוצאים את הסיבה גם לאחר בדיקות מדוקדקות. בחלק הנותר של החולים יכול להיות סיפור של זיהומים ריאתיים קודמים (שחפת, שעלת...) מחלה גנטית מולדת, חסר אימונולוגי, אספירציה כרונית היתה האטיולוגיה במספר קטן של חולים, כמו גם

בית הדין הארצי לעבודה

עב"ל 34492-03-11

סיסטיק פיברוזיס, מחלה דלקתית של המעי (כפי שיש למר שמואלי), חולי COPD, חולי אסטמה, וחולים עם ריפלוקס כרוני מהקיבה לווט. אם כי זה הגיוני היה לחשוב שאצל מר שמואלי שאיפה של גזים או חלקיקי מתכת שונים במקום עבודתו גרמו להופעת המחלה הריאתית אצלו, הרי לא מצאתי שום סימוכין לכך. מה עוד שבסקירה מדוקדקת של הספרות הרפואית לא מצאתי כל שילוב של ברונכאקטזיס ריאתי והחומרים אליהם היה חשוף מר שמואלי.

סיכום

לסיכום אם כן, אני לא מצאתי קשר סיבתי בין חשיפתו של התובע לחומרים השונים במקום עבודתו לבין מחלתו.

6. לבקשת המערער, הועברו לפרופ' וינר שאלות הבהרה עליהן השיב כדלקמן:
- ש: האם כל החולים הסובלים ממחלת מעיים דלקתית יסבלו ממחלות נשימה כגון ברונכיטיס?**
- ת: בוודאי שלא. רק מיעוט החולים עם מחלת מעיים דלקתית יסבלו ממחלת נשימה.**
- ש: האם ניתן לומר כי חשיפת התובע לחומרים מסוכנים במהלך עבודתו החמירו את המחלה?**
- ת: לא ניתן לומר. כאמור בחוות דעתי לא מצאתי כל שילוב של ברונכאקטזיס ריאתי והחומרים אליהם היה חשוף מר שמואלי.**
- ש: האם זה נכון שברונכאקטזיס יכולה להיגרם גם מזיהומים חיצוניים סביבתיים בתדירות גבוהה לאורך שנים?**
- ת: לא כל כך הבנתי מה פירוש "זיהומים חיצוניים סביבתיים". כבר כתבתי בחוות דעתי שבחלק גדול מן החולים עם ברונכאקטזיס הסיבה לא ידועה. תמיד אפשר להעלות שחשיפה למזהמים שונים יכולה לגרום למחלה (ידוע שחשיפה לגז חרדל לארסן גורמת לשכיחות יתר של המחלה אצל נחשפים). מצד שני אם הכוונה לזיהומים חידקיים התשובה היא כן. כבר כתבתי בחוות דעתי שלחלק מן החולים יכול להיות סיפור של זיהומים ריאתיים קודמים (שחפת, שעלת...).**

בית הדין הארצי לעבודה

עב"ל 11-03-34492

ש: האם חשיפה תעסוקתית לאסבסט, וסוגים מסוימים של כימיקלים יכולים לגרום להתפתחות של מחלה הריאה ממנה סובל התובע?

ת: לאסבסט כן. גם לחומרים מעטים אחרים דוגמת ארגן גז חרדל.

ש: האם נכון לומר כי החומרים עימם עבד התובע הינם חומרים המגרים את דרכי הנשימה, ועלולים לגרום לדלקת ובעקבותיה להחמרה בתפקודי הריאה?

ת: כבר כתבתי בחוות דעתי כי לא מצאתי שום סימוכין לכך שאצל מר שמואלי שאיפה של גזים או חלקיקי מתכת שונים במקום עבודתו גרמו להופעת המחלה הריאתית אצלו. גם בסקירה מדוקדקת של הספרות הרפואית לא מצאתי כל שילוב של ברונכאקטסיד ריאתי והחומרים אליהם היה חשוף מר שמואלי."

7. בית הדין האזורי בחן בפסק דינו את חוות דעת המומחה ואת טענות הצדדים, וקבע כי יש לדחות את התביעה, מאחר שלא הוכח קיומו של קשר סיבתי בין מחלת המערער לבין עבודתו. בית הדין ציין כי חוות דעתו של פרופ' וינר היתה בהירה, מלאה ומספקת ולא נמצאה סיבה מדוע לא תאומץ המסקנה העולה ממנה, השוללת באופן חד משמעי קיומו של קשר סיבתי, אף לא על דרך ההחמרה. בית הדין דחה גם את הטענה ביחס לחשיפתו של המערער לאסבסט בעבודתו, או כי שילוב בין חשיפתו כאמור לבין חשיפתו לחומרים אחרים מקימה קשר סיבתי.

טענות הצדדים בערעור

8. **המערער** טען כי היה על בית הדין האזורי לקבוע שקיים קשר סיבתי בין מחלתו לבין תנאי עבודתו. לטענתו, מחוות דעתו של המומחה עולה כי הוא לא מצא מחקרים מהם עולה קשר סיבתי כאמור. לפיכך, מדובר בחוות דעת שאינה "רפואית". במצב דברים זה, היה על בית הדין להפעיל את שיקול דעתו המשפטי, שכן אין למומחה הרפואי יתרון עליו. עוד טען, כי בחינת מכלול הנסיבות, כמו גם ההיגיון הפשוט, מלמדים כי המסקנה אליה יש להגיע היא קיומו של קשר סיבתי. לחילופין טען המערער, כי משלא מצא המומחה הוכחה

בית הדין הארצי לעבודה

עב"ל 11-03-34492

רפואית השוללת קיומו של קשר סיבתי, עובר הנטל למוסד לשלול הנסיבות בהן חלה המערער.

המערער הוסיף וטען, כי יש לקבוע קיומו של קשר סיבתי גם לאור פסק הדין בעניין קרישוב (ע"א (עליון) 1639/01 **קיבוץ מעיין צבי נ' יצחק קרישוב**, מיום 2.6.04. להלן: "**עניין קרישוב**") והעובדה שהמערער היה חשוף לאסבסט במהלך עבודתו; וכן לאור פסיקה נוספת, ובשים לב לעובדה שהמערער היה חשוף לחומרים מסוכנים ולפיכך "הגיוני" שמחלתו התפתחה או הוחמרה כתוצאה מהחשיפה לאותם חומרים. לבסוף טען, כי לכל הפחות קיים ספק ביחס לקיומו של קשר סיבתי, וספק זה צריך לפעול לטובתו.

9. **המוסד** טען כי יש להותיר את פסק דינו של בית הדין האזורי על כנו מנימוקיו. לטענת המוסד, חוות דעתו של המומחה ברורה ושוללת מפרשיות קיומו של קשר סיבתי במקרה זה וראוי היה שבית הדין יאמץ את האמור בה. בנוסף, לא חלה על המומחה החובה למצוא מהו המקור למחלה, אלא אך לבחון את שאלת הקשר הסיבתי. עוד טען, כי מדובר בחוות דעת "רפואית" לכל דבר, המתבססת על מסמכים רפואיים וספרות רפואית.

ביחס לפסק הדין בעניין קרישוב, אין להקיש מפסק הדין, העוסק בדיני הנזיקין, לענייננו, שכן עקרונות דיני העבודה בכלל והביטוח הלאומי בפרט שונים באופן מהותי. ביחס לטענות המערער בנוגע לאסבסט, המוסד טען כי לא הוכח שהמערער נחשף לאסבסט מעבר לעובדה שעבד תחת גג אסבסט, כאשר ידוע כי עבודה מסוג זה אין בה סכנה מיוחדת, בניגוד למצב של עבודה בפועל עם החומר אסבסט. עוד טען המוסד, כי יש לאבחן את פסקי הדין אליהם הפנה המערער, שכן נסיבותיהם שונות. מנגד טען, כי יש ללמוד מפסק הדין בעניין חגי' (עב"ל (ארצי) 723/06 **דוד חגי' – המוסד לביטוח לאומי**, מיום 22.11.07, להלן: "**עניין חגי'**"), ממנו אף עולה כי ה"היגיון הפשוט" אינו מצביע על קיומו של קשר סיבתי.

בית הדין הארצי לעבודה

עב"ל 11-03-34492

דיון והכרעה

10. במסגרת דיון קדם ערעור הודיעו ב"כ הצדדים על הסכמתם, כי יינתן פסק דין על יסוד טענות הצדדים בכתב ובעל פה. אשר על כן, פסק הדין ניתן בזאת, בהתאם להסכמת הצדדים.
11. לאחר שנתנו דעתנו לטענות הצדדים ולפסק דינו של בית הדין האזורי, מוצאים אנו כי יש לאשר את פסק הדין מטעמינו בהתאם לתקנה 108(ב) **לתקנות בית הדין לעבודה** [סדרי דין] התשנ"ב - 1991. לכך נוסיף את הערותינו הבאות.
12. המומחה אשר מונה מטעם בית הדין האזורי קבע כי לא מתקיים קשר סיבתי בין תנאי עבודתו של המערער לבין מחלת הריאות ממנה הוא סובל. כפי שציין בית הדין האזורי בפסק דינו, מדובר בחוות דעת ברורה וחד משמעית. כבר נפסק כי דרך המלך היא, כי בית הדין יסמוך ידו על חוות דעתו של המומחה היועץ הרפואי המתמנה מטעמו (ראו עב"ל (ארצי) 11-04-34988 **ישראל מאמו – המוסד לביטוח לאומי**, מיום 9.5.12; עב"ל (ארצי) 11-02-43408 **ניר אהרונוף – המוסד לביטוח לאומי**, מיום 30.4.12; עב"ל (ארצי) 06/345 **המוסד לביטוח לאומי – מרדכי בוארון**, מיום 15.5.07; עב"ל (ארצי) 09/669 **דוד אוחיון – המוסד לביטוח לאומי**, מיום 20.4.11; עב"ל (ארצי) 07/250 **יהודה לוי – המוסד לביטוח לאומי**, מיום 17.4.08). אך טבעי הוא, כי במצב הרגיל, בו בית הדין ממנה מומחה מטעמו, ייתן לחוות הדעת של אותו מומחה משקל ראוי, ולא יסטה ממנה. מדובר במומחה שאינו "מטעם" אחד הצדדים, ואף אינו מקבל תשלום מהם, אלא הוא מחויב לבית הדין ולפיקד, בהעדר נימוקים כבדי משקל, אין כל סיבה שלא לאמץ את דעתו.
- במקרה שלפנינו, לא מצאנו כי מתקיימים טעמים המצדיקים סטייה מחוות דעתו של המומחה.
13. המערער ייחס משקל רב לעובדה שהמומחה קבע כי לא ניתן לקבוע מהם הגורמים למחלת המערער. לעניין זה כבר נקבע כי כל שהמומחה הרפואי צריך לעשות, הוא לחוות דעתו בשאלת הקשר הסיבתי, האם הוא קיים או איננו

בית הדין הארצי לעבודה

עב"ל 11-03-34492

קיים במקרה קונקרטי. המומחה אינו צריך לקבוע מהם הגורמים למחלה. הוא בוודאי אינו יכול לעשות כן, שעה שמדובר במחלה שאין בנמצא מחקר רפואי רחב ביחס אליה, אם בשל נדירותה או נוכח מגוון אחר של סיבות, או שבמחקר הקיים לא ניתן למצוא מסקנות חד משמעיות ביחס לגורמי המחלה. יפים לעניין זה הדברים שנאמרו בעניין מוריס מגירה:

"נציין, כי אין לקבל את טענת המערער, לפיה בהעדר מחקרים רפואיים התומכים בקיומו של קשר סיבתי בין תנאי עבודתו ליתר לחץ דם, ומשלא נקבעה סיבה קלינית אחרת למחלתו, יש לקבוע קיומו של קשר סיבתי כאמור. קבלת טענה זו יכול שתביאנו במקרים רבים לידי אבסורד. כך יהא עלינו למעשה, לקבל כל תביעה להכרה בליקוי רפואי כפגיעה בעבודה, מקום שלא נעשו מחקרים רפואיים לבחינת הקשר בין תנאי עבודה ספציפיים לאותו הליקוי.

...

"נוסיף, כי המומחה הרפואי, אינו חייב להוכיח באותות ובמופתים מה הם הגורמים המוכחים למחלת המבוטח. די בכך שיחווה דעתו באופן ברור, על פי מיטב ידיעותיו, מומחיותו ושיפוטו הרפואי, על קיומו או העדרו של קשר סיבתי בין המחלה או הליקוי לבין תנאי העבודה."

(עב"ל (ארצי) 215/05 מוריס מגירה – המוסד לביטוח לאומי, מיום 5.11.06)

14. בענייננו, המומחה הרפואי קבע מפורשות כי מדובר במחלה אשר קביעת הגורם לה היא "משימה קשה", וכי ב-80-50% מן המקרים לא מוצאים את הסיבה גם לאחר בדיקה מדוקדקת. עם זאת, המומחה הוסיף, כי גם בדיקה מדוקדקת של הספרות הרפואית לא העלתה קשר בין התנאים בהם עבד המערער והחומרים אליהם היה חשוף לבין מחלת הריאות ממנה הוא סובל. המומחה עמד על דעתו זו, הן בחוות דעתו והן בתשובה לשאלות ההבהרה שהועברו אליו; בהתייחס לגרימת המחלה ואף לאפשרות של החמרה: "כבר כתבתי

בית הדין הארצי לעבודה

עב"ל 11-03-34492

בחוות דעתי כי לא מצאתי שום סימוכין לכך שאצל מר שמואלי שאיפה של גזים או חלקיקי מתכת שונים במקום עבודתו גרמו להופעת המחלה הריאתית אצלו. גם בסקירה מדוקדקת של הספרות הרפואית לא מצאתי כל שילוב של ברונכאקטסיז ריאתי והחומרים אליהם היה חשוף מר שמואלי." (תשובת המומחה לשאלות הבהרה מיום 6.9.10). המומחה חיווה דעתו בסוגיה לשמה הוא מונה, היא שאלת הקשר הסיבתי. העובדה שלא ניתן להצביע על הגורמים למחלה, אינה מעלה או מורידה מקביעה זו. ממילא אין היא הופכת את חוות הדעת ל"בלתי רפואית", "עמומה" או "מותירה ספק" – כטענת המערער.

15. המערער טען עוד, כי יש לקבוע קיומו של קשר סיבתי גם לאור האמור בפסק הדין בעניין קרישוב. המערער הוסיף, כי מסקנה זו מתחזקת נוכח חשיפתו הממושכת לאסבסט. בעניין זה יאמר, כי כבר בבקשה לדיון נוסף בעניין קרישוב, הבהירה השופטת ביניש (כתוארה אז), בדחותה את הבקשה, כי "העובדה כי דעת הרוב ביססה עצמה על נסיבותיו הייחודיות של עניינו של קרישוב מצמצמת את תחומיה של ההלכה" (דנ"א 5707/04 **מדינת ישראל נ' יצחק קרישוב**, מיום 5.1.05).

זאת ועוד, בפרשת אלטיט (עב"ל (ארצי) 738-08 **המוסד לביטוח לאומי – יוסף אלטיט**, מיום 18.11.10, להלן: "**עניין אלטיט**"), התייחס בית הדין הארצי, בין היתר, גם ליישום הראוי של הלכת פרשת קרישוב באותו מקרה. יישום של עקרונות אלו על עניינו של המערער, מביאנו למסקנה כי אין מקום להחיל את הלכת קרישוב במקרה שבפנינו.

ראשית, מדובר בנסיבות שונות בתכלית. בענייננו מדובר במחלה שונה, לגביה לא קיימת ידיעה שיפוטית ביחס לקשר בינה לבין תנאי עבודתו של המערער. **שנית**, לא נמצא בענייננו בספרות הרפואית קשר סיבתי בין החומרים אליהם נחשף המערער לבין מחלתו. **שלישית**, המערער לא היה חשוף לאסבסט באותו אופן בו נחשף התובע בעניין קרישוב, כאשר בעניין קרישוב לא היתה מחלוקת כי התובע עבד עם אסבסט כחומר גלם והיה חשוף לאבק אסבסט משך שנים רבות במהלך שעות רבות, בעוד ש"חשיפתו" של המערער דכאן לאסבסט היתה רק מעצם עבודתו תחת גג עשוי אסבסט. **רביעית**, לא הוכח ואף לא נטען כי

בית הדין הארצי לעבודה

עב"ל 11-03-34492

המערער חלה במחלת הריאות בגיל צעיר באופן משמעותי ביחס לגיל הממוצע בו מופיעה מחלה זו. **לבסוף**, טענת המערער כי "לא ניתן להתעלם מן העובדה שעובדים רבים במפעל מנועי בית שמש מפתחים מחלות נשימה" לא נקבעה כממצא על ידי בית הדין האזורי, ככל שנטענה שם כלל.

16. ביחס לטענות המערער בנוגע לחשיפתו לאסבסט יאמר עוד, כי בית הדין האזורי התייחס לטענות אלה, וקבע כממצא כי התובע לא עבד עם אסבסט או חתך אותו, אלא רק עבד במקום בו היה גג אסבסט. בצדק קבע בית הדין בעניין זה כי **"מן המפורסמת הוא כי עבודה באולם בו יש גג אסבסט אינה דומה לעבודה פיזית תוך מגע עם חומר האסבסט"**. באשר לשאלת ההבהרה "האם חשיפה תעסוקתית לאסבסט, וסוגים מסוימים של כימיקלים יכולים לגרום להתפתחות של מחלה הריאה ממנה סובל התובע?" עליה השיב המומחה: "לאסבסט כן. גם לחומרים מעטים אחרים דוגמת ארסן גז חרדל." בית הדין האזורי הסביר, כי יש להבין את תשובת המומחה כמתייחסת ל"חשיפה" לאסבסט, שמשמעה **עבודה תוך מגע ישיר עם החומר**, בה ניתן לשאוף חלקיקים ממנו לריאות. כיוון שבעניינו של המערער לא כך היה, אין הדבר מהווה הוכחה לקיומו של קשר סיבתי, כפי שציין אף המומחה. אין לנו אלא להסכים עם קביעותיו אלו של בית הדין האזורי.

17. למעלה מן הדרוש יאמר, כי אין מקום לקבל גם את טענת המערער, לפיה על פי יש לקבוע קיומו של קשר סיבתי שכן "ההיגיון הפשוט" מלמד כי שילוב החומרים עימם עבד יחד עם העובדה שעבד תחת גג אסבסט הם שגרמו למחלתו. בית הדין קובע קיומו של קשר סיבתי תוך שהוא נעזר בחוות דעת רפואית. לקביעה זו יש צדדים רפואיים ומשפטיים אך בהעדרם לא יכול ההיגיון הפשוט לתפוש את מקומם. הוא יכול לכל היותר להוסיף עליהם.

17. לאור כל האמור, משלא נמצא קשר סיבתי בין מחלת המערער לבין תנאי עבודתו, אין מנוס מדחיית הערעור, כפי שקבע בית הדין האזורי בפסק דינו.

בית הדין הארצי לעבודה

עב"ל 11-03-34492

סוף דבר

18. אשר על כן, הערעור נדחה.
אין צו להוצאות.

ניתן היום, כ' כסלו תשע"ג (04 דצמבר 2012), בהעדר הצדדים וישלח אליהם.

אילן סופר,
שופט

יגאל פליטמן,
שופט

נילי ארד,
נשיאה, אב"ד

מר יורם בליזובסקי,
נציג ציבור (מעבידים)

מר שלום חבשוש,
נציג ציבור (עובדים)